

Økumenisk misjonsperspektiv

En misjonerende kirke

GERD MARIE ÅDNA

"En misjonerende kirke" er tittelen på et hefte på 26 sider, utgitt i 2003 av Den norske kirkes Nemnd for Økumenisk samarbeid og Misjon (NØM).¹ I denne artikkelen vil jeg diskutere noen aspekter rundt prosessen og resultatet av arbeidet i perioden 1999 til 2002. Teksten har til nå vakt liten debatt. Unntaket var en kronikk i Dagen ved Rolf Kjøde, Normisjon, og en kommentar ved Ola Tulluan, Norsk Luthersk Misjonssamband, som antyder at de var redde for "at det bibelske budskaps eksklusivitet skal forsvinne i dialogen" og at aspektet med de "unådde folkeslag" er fraværende fra NØMs tekst.²

Innledning

NØM hadde eksistert i en 4 års tid da Mellomkirkelig Råd utpekte ei ny nemnd i 1999. Vi som ble valgt og svarte ja til oppgaven som NØM-medlemmer, var teologer og lekfolk, unge og eldre, kvinner og menn, med erfaring fra ulike fora innen økumenikk og misjon. Navn på deltagerne var: Jan Otto Eek, Mjøndalen; Ole Elias Holck, Hamar; Ole Christian M. Kvarme, Fredrikstad; Tore Laugerud, Samarbeidsråd for menighet og misjon, Oslo; Torbjørn Lied, Kristiansand; Astrid Sandsmark, Oppegård; Gunhild Sivertsen Sørvig, Bodø/Trondheim; Line Skum, Tromsø; Anne Beate Tjentland, Bergen/Stavanger; Gerd Marie Ådna, Stavanger. Ørnulf Steen og Vebjørn Horsfjord, begge Mellomkirkelig Råd, var drivkrefter og sekretærer i arbeidet i henholdsvis første og siste del av perioden.

Prosess og innhold

Det viste seg fra første stund at i tillegg til flere mindre oppgaver, ville arbeidet med misjonsspørsmålet bli det viktigste. Med ca. 6 møter i en 3 års-periode skulle gruppen ristes sammen og finne sin vei gjennom meningsmangfoldet. Uten at vi visste helt hva vi ville ende opp med – en tekst og en misjonskonferanse ble antydning – gikk vi i gang med å lese artikler og innlegg om misjon og dialog. Teoretiske tekster kan være fascinerende, men vi fant snart ut at vi ville *møte* ulike mennesker med forskjellige meninger om *misjon*. På rekke og rad ble misjonsorganisasjoner og kirkesamfunn invitert. Følgende grupper takket ja og sendte 1–2 representanter: Areopagos, Det Norske Misjonsselskap, Hellige Nikolai ortodokse menighet, Kirkens Nødhjelp, Kirkens Bymisjon (Oslo), Norges KFUM/KFUK, Norges Kristelige Studentforbund, Normisjon, Norsk Luthersk Misjonssamband, Pinsevennenes Ytremisjon, Samarbeidsråd for menighet og misjon og Ungdom i Oppdrag.³ Gruppene var aldri samlet alle på én gang, men møtte gjerne 2–3 sammen. Derfor ble samtalene ulike alt etter hvor NØM var i *sine* spørsmål og *sin* prosess. Deltagerne utenfra hadde derfor ingen mulighet til å reagere på andre innspill enn dem de møtte i forberedende papirer og ”over bordet”. Alle hadde klare meninger om *misjon*; noen var kritiske, spørrende eller nysgjerrige. Alle var innstilt på å forstå hva misjon er og betyr i vår samtid, og de har derfor gått et stykke av veien sammen med NØM og drøftet temaet ut fra sine respektive ståsteder. Men NØM og dens medlemmer og sekretariat er helt og holdent ansvarlig for den teksten som foreligger. De ulike gruppene ble ikke gitt mulighet til gjennomlesning av teksten før offentliggjøring.

Først og fremst hadde vi et ønske om en prosess – og kanskje et resultat der vi og andre fordypet oss i hva misjon egentlig er og betyr for Den norske kirke. Men denne kirken hadde ikke gitt NØM et tydelig oppdrag. Etter flere samtaler med de inviterte gjestene spurte vi oss om vi skulle være så frimodige å offentliggjøre en tekst. Ville det nytte andre enn oss selv? Hadde vi noe å si som ikke var sagt før? Kunne en tenke seg at et menighetsråd i Bergen og i Kirkenes hadde tid og lyst til å drøfte hva ”misjon” betyr for dem og den kirken de står i? Svaret ble ja, men med en ganske stor porsjon av respekt for tidligere høvdinger som vi kanskje har glemt eller oversett. Allikevel sa vi til oss selv, ”Ingen

spørsmål er 'ulovlige' enten de er formulert av erfarne og engasjerte misjonsfolk eller av kirkens og misjonens kritikere." Flere ganger løste Notto R. Thelles ord opp i flokene våre:

Like viktig er det kanskje å la samtalen bli en terapi for språket. Vi må lære et nytt språk – det er kanskje det letteste. De andre utfordrer oss med nye ord og fortellinger som åpner deres tros- og forestillingsverden på en ny måte. Det kan være både lærerikt og fascinerende. Vanskeligere er det å gi slipp på våre egne ord – om dem. Vi trodde vi visste, og våre tillærte ord hadde gitt oss et tak på dem. Vi var vant til å definere de andre, og i vår forestilling var de trygt plassert der i utkanten. Samtalen tvinger oss til å la dem definere seg selv. Også på den måten mister vi makt. Men til gjengjeld vinner vi evnen til å tale sannere om dem.⁴

Thelles refleksjoner tematiserer dermed både NØMs egen dialog om misjon samt samtalen og dialogen som mennesker av ulike tro fører med hverandre. Den berører dessuten tematikken "vi" og "de andre". Misjon er rettet fra mennesker til mennesker og fra Gud til mennesker. Når Thelle sier at disse menneskene i samtalen skal kunne definere seg selv, er det på bakgrunn av de mange beskrivelser der "de andre" er omgjort til et taust objekt for misjonærens gode intensjon og Kristi evangelium. En slik misjonering har mange blitt utsatt for – også her i landet – og de har dermed strukket ut de sunne piggene som sier at en ikke vil bli styrt eller redigert inn i et A4-misjons-ark. NØM ønsket å betone misjon som "medvandring" og "dialog" like mye som proklamasjon.

Når vi vandrer sammen med en annen på Guds jord, er vi omsluttet av Guds kjærlighet! Vår samtale og vårt fellesskap skjer på en møteplass hvor Gud var før vi kom, og hvor Gud er sammen med oss, hele tiden. I hverandres ansikt skimter vi Guds bilde. Blir noen kristen i samtalen, skyldes det Den Helige Ånd.⁵

Denne åpne holdningen – og misjonsmetoden – tvang seg fram gjennom våre samtaler i NØM, ikke bare med de innbudte gjes-

tene, men også mellom oss og ble derfor et tydelig element i den endelige teksten.

I dialogen skjer et trosmøte. Tro møter tro. Begge lytter spent til hverandres trosfortellinger. Ideelt sett skjer enhver dialog med stor forventning: Hva vil Gud lære meg gjennom mitt møte med denne medvandrerer? Kanskje er min Kristustro etter samtalen forandret, korrigert, problematisert, utdypet, svekket eller beriket? Det kan jeg ikke vite før jeg begynner dialogen. Er jeg villig til å ta en slik sjanse? For evangeliets skyld? For mitt medmenneskes skyld? For kirkens troverdighets skyld? For min egen skyld?

Dialog innebærer alltid risiko. Ja, alt fellesskap har mulighet i seg for endring. Ingen bør gi seg i kast med dialog og trosmøte dersom de ikke er åpne for selv å bli forandret.⁶

Forbildet for denne holdningen mente vi å finne i Bibelen.

Kanskje gjør vi som Paulus på Areopagos-høyden i Aten: verdsetter de andres religiøsitet, deres søken og lengsel, samtidig som vi er trygge i vår egen tro. Når mennesker åpner seg og undres om den kristne tro har svaret, kan vi si: "Det som dere tilber uten å kjenne, det forkynner jeg dere. Gud, han som skapte verden og alt som er i den, han som er herre over himmel og jord ... Han er jo ikke langt borte fra en eneste én av oss. For det er i ham vi lever, beveger oss og er til, ..." (Apg 17,23f.27f).⁷

Fortellingen om Emmausvandrerne er i liten grad brakt inn i teksten til NØM, men kunne gjerne ut i fra sitt anliggende ha vært en viktig del. Den kristne må nemlig gå veien med menneskene, bryte brødet med dem og vise dem at Jesu korsmerkede hender er tegnet på at de også er kalt til etterfølgelse og lovprisning. Som en slik medvandrer trengs nettopp den sakramentsbevisste og Kristus-sentrerte kristne som ikke er redd for å være Mekler, Misjonær og Medmenneske! Medvandrerer går veien med menneskene – også hvis de velger Jesus Kristus vekk fra sine liv. Mennesket er ikke lenger et objekt, men et likeverdig subjekt.

Den respektfulle, dialogiske holdningen betyr derfor ikke

mangel på konsentrasjon om den ene – eller manglende frimodighet på evangeliets vegne. Tvert imot. I samtalene med de inviterede gjestene og med hverandre i NØM var fokuseringen på Jesus Kristus tydelig og klar. Misjon medfører en (endret) holdning til seg selv og andre mennesker – og et bevisst forhold til Kristus, forsoneren og den oppstandne.

Det var befriende å bli minnet om at ordet for (høy)messe henger sammen med utsendelsesordene "Ite, missa est!" som betyr "Gå, det er sendelse".

Det er nesten så en hører misjonsbefalingens "Gå ut!" i bakgrunnen. Når gudstjenesten er slutt, begynner gudstjenesten. Kanskje er misjon det rette navn på den fortsatte guds-tjeneste, med alt den rommer. Menigheten sendes ut over sine grenser allerede i det øyeblikket den forlater gudstjenesterommet. Den er sendt til verden for å tjene. Enhver kristen er kalt til å gjøre godt mot sine medmennesker, kjempe for fred og rettferdighet i verden og fortelle andre hvem Jesus er. Da kan det bli for ensidig å definere misjon i forhold til overskridelse av landegrenser. Hva med grenser som skiller alder, samfunnsklasser, livssyn, språk og kultur?⁸

Gudstjeneste og misjon smelter da sammen, likeså mye som de to skjelves i sine faktiske oppgaver. Samarbeidsråd for menighet og misjon har formulert det på følgende måte i sitt basisdokument:

Misjon har sitt opphav og utspring i Guds sendelse (Missio Dei) til verden. Kirken er samtidig både subjekt og objekt for sendelsen. Forstått som kirkelig arbeid er misjonens innhold et helhetlig og integrert vitnesbyrd hvor ord (forkynnelse) og gjerning (diakoni) er knyttet uadskillelig sammen. Målet med dette er at alle mennesker skal få del i Guds altomfattende frelse gjennom tro og dåp.⁹

Videre var det maktpåliggende for NØM å understreke at stillhet og bønn er en vesentlig bestanddel av all misjon. Uten denne konsentrasjon i Guds nærhet blir misjon også "bare tomhet". "Når vi tolker livet vårt inn i et misjonsperspektiv, er det lett å vende blikket utover mot alle menneskene og alle oppgavene. Det er lett

å overse at stillheten for Guds ansikt er nødvendig for å se hva det hele handler om: Misjonen er Guds sak – og vår!¹⁰ Denne vektleggingen ble understreket av Svein Ellingsens salme som vi valgte som gjennomgangstekst:

Vi rekker våre hender frem som tomme skåler.
Kom til oss Gud og gi oss liv fra kilder utenfor oss selv.

Vi løfter våre hender opp i bønn for verden.
La dem som lider, finne vern mot kalde hjerters is og sne!¹¹

Bakgrunnen og rammen for misjon og dialog er vår egen kultur – eller den kultur vi finner i det andre landet i sør, øst eller vest. Norge er heller ikke én kultur, men mange. Siden Den norske kirke er fargelagt på ulike måter og har både spor av Hans Nielsen Hauge og Lars Levi Læstadius, av nabomenigheten med vietnamesiske katolikker og av serbiske ortodokse kristne, må uttrykket for ordene om Kristus bli ulike. Hva og hvem vi er, kan bare vi selv svare på. Kanskje vil noen beskrivelser som religions sosiologer og kirkehistorikere har formulert, hjelpe oss til å sette ord på vår egen geografi og innhold. Også når det gjelder misjon. Harald Hegstads, Tore Laugeruds, Inger Furseths og Pål Repstads forskning er blant de viktigste i så måte.¹²

NØMs tekst om kultur og kulturmøtet er meget kortfattet og på ingen måte fyldestgjørende for den viten vi i dag har om emnet. Jan Otto Eek brakte inn et bilde som begeistret oss og som gjenga de impulser vi hadde fått gjennom samtalene:

På grunn av Guds kjærlighet til menneskene kler evangeliet seg i mange forskjellige kulturer som fargerike gevanter på et lystig karneval.

Nå er det tid for tilbakeholdenhet fra dominerende kirker slik at urfolk og andre undertrykte kan hente fram genuine uttrykk for protest, bønn, tro og kulturell bevisstgjøring, uttrykk som i neste omgang kan bli til inspirasjon for tro og liturgi i hele kirken.¹³

En slik åpen og økumenisk flokk oppdaget vi at alle samtalepartnere ønsket å være. Sannheten om Kristus og sannheten om oss selv frigjør til misjon.

Kanskje kan vi med Ingeborg Hovlands analyse av Det Norske Misjonsselskap si følgende om det såkalte paradigmeskifte i misjonsteologien der fokuset forandres fra å gjelde "fra oss til dem" og til å bli en gjensidig utveksling av Kristusfortellinger:

Misjon skal ikke lenger følge det David Bosch kaller opplysningstidas misjonsteologiske paradigme, hvor handling og misjon utgikk fra verdens og kunnskapens sentrum ("Jerusalem d.e. Stavanger") til Afrika. I stedet settes nå fokus på tre nye hovedpunkt i NMS' misjonsstrategi:

1. Å dele evangeliet er en toveisprosess; det skaper ikke bare forandring blant afrikanerne, men gjør også noe med oss selv – både som misjonærer / enkeltpersoner og som organisasjon.
2. Forholdet mellom NMS og samarbeidskirkene skal være likeverdig.
3. Misjon behøver ikke nødvendigvis å bety utsendelse av norske misjonærer. Guds rikes fellesprosjekt bør ha et videre spekter av arbeidsmetoder og samarbeidsformer.¹⁴

Vi kan gjerne trekke inn det siste bidraget fra Porvoo-samarbeidet i de anglikanske og lutherske kirkene i Nord-Europas forsøk på å utforme kjøreregler for dialog og misjon. Samlivet i vår verden trenger mennesker av god vilje og med Kristi nåde mer enn noen gang.¹⁵ I denne situasjonen der Kirken står overfor flyktninger og asylsøkere, er det viktig å skjelne mellom dialog og misjon. Ingen skal utsettes for en skjult eller åpenbar misjonsagenda hvis samtale og dialog er hva som er forespeilt. I respekt for andres meninger og grenser blir vi kristne minnet på at diakonien og omsorgen må kunne ytes også uten ordene om korset og oppstandelsen:

Alt menneskelig vedkommer troen. Den lokale og internasjonale diakonien er kirkens kroppsspråk. Ofte taler det tydeligere enn kirkens ord. Forstått på denne måten er for eksempel Kirkens Nødhjelps arbeid en del av kirkens misjon, selv om målet for arbeidet ikke er å bringe mennesker til tro og dåp.¹⁶

I sitt arbeid med misjonsforståelsen hentet NØM også inspirasjon

fra det viktige skrivet fra Konferansen av de Europeiske Kirker, *Charta Ecumenica*, som alle protestantiske og ortodokse kirker i Europa undertegnet i 2002. Under avsnittet "å møte andre religionar og verdssyn" heter det at vi skylder

- å kjennast ved religionsfridomen og samvitsfridomen til menneske og fellesskap, og forsvare deira rett til å praktisera trua si eller overtydingane sine, både som individ og som gruppe, privat eller offentleg innanfor den gjeldande rettspraksis;
- å vere open for samtale med alle personar av god vilje, å gå vidare i saker med ålmenn interesse, og å vitne om den kristne trua vår for dei.

Jesus Kristus, Herren til den eine kyrkja, er vår største von om forsoning og fred. I namnet hans ynskjer me å fortsetje vår felles veg i Europa. Me ber om Guds leiing i krafta til den Heilage Ande.¹⁷

Avslutning

Dette vitnemålet om kristen tro er Kirkens kjennetegn på misjon. NØMs medlemmer mente seg ikke å ha stilt alle spørsmålene eller å ha avgitt alle svarene knyttet til "en misjonerende kirke", men gjennom arbeidet og teksten ønsket vi å få fram følgende:

For å nærme oss de store spørsmålene tar vi utgangspunkt i en felles menneskelig erfaring: Jakten på den store sammenheng der vi hører til. Vi kristne mener svaret er *Gud*, og at Gud svarer oss i Jesus Kristus. Dette er temaet under overskriften "Religion som hjemlengsel". I "Når tro møter tro" dukker det utfordrende ordet *dialog* opp for alvor, mens misjon forstått som "oppdrag i verden" er hovedtema i avsnittet "Evangeliet midt i verden". Her hører også alvorlige spørsmål til deler av misjonshistorien til. Det siste hovedavsnittet heter "Misjonerende menigheter" og tar opp de mer praktiske spørsmålene om hvordan misjon passer inn i det alminnelige menighetslivet. Herfra må menigheten selv finne svarene og formulere seg i det språket som treffer akkurat i deres sammenheng.¹⁸

Dette sitatet kan fungere som en konklusjon: NØM og Den nor-

ske kirke er opptatt av og ønsker misjon, både den klare proklamasjonen av Kristi verk, den gode samtalen og vandringsen *sammen med* mennesker av alle slag. Den nye kulturelle kontekst krever nye refleksjoner. For dialog og misjon i Norge er vi i stadig møter med dem som ikke deler den kristne bekjennelse, fra naboplan til offisielle samtalefora.¹⁹ I mange land har vi søsterkirker som norske misjonsorganisasjoner til dels har grunnlagt og etter hvert har arbeidet sammen med i mer enn 150 år. Allikevel er denne misjonshistorien kort i forhold til Kirkens 2000-årige historie. Sendelsen til verden er derfor ikke gitt kun til nordmenn, men til hele kirken.

Noter

¹ *En misjonerende kirke. Studiebeftte om misjon og dialog.* Utarbeidet av Den norske kirkes Nemnd for Økumenisk samarbeid og Misjon. Kirkerådet 2003.

² http://www.dagen.no/show_art.cgi?art=5411 (Dagen 05.02.04 og 07.02.2004).

³ I alfabetisk rekkefølge.

⁴ Notto R. Thelle, sitert s. 7 i *En misjonerende kirke.*

⁵ *En misjonerende kirke*, s. 9.

⁶ *En misjonerende kirke*, s. 12.

⁷ *En misjonerende kirke*, s. 9.

⁸ *En misjonerende kirke*, s. 21–22.

⁹ <http://www.kirken.no/smm/index.cfm> (19.05.2004).

¹⁰ *En misjonerende kirke*, s. 22.

¹¹ Norsk Salmebok 710, strofene 1 og 3.

¹² Se blant annet Harald Hegstad: *Folkekirke og trosfelleskap. Et Kirkesostologisk og ekklesiologisk grunnproblem belyst gjennom en undersøkelse av tre norske lokalmenigheter.* KIFO perspektiv nr. 1, Trondheim 1996; *ibid.* og Tore Laugerud: *Brennende hjerter eller misjonerende menigheter? En undersøkelse av holdninger og engasjement i forhold til ytremisjon i menigheter i Den norske kirke.* KIFO rapport 16, Trondheim 2002; Inger Furseth og Pål Repstad: *Innføring i religionssosiologi.* Oslo 2003. Verdt er det også å nevne undersøkelsen om økumenisk arbeid, misjon og solidaritetsarbeid "Guds menighet – jordens største under" som Mellomkirkelig Råd gjennomførte i 2002.

¹³ *En misjonerende kirke*, s. 18.

¹⁴ Ingeborg H. Hovland: "Fra Jerusalem d.e. Stavanger. Misjonsstrategi versus misjonsinformasjon i Misjonstidende", *Norsk Tidsskrift for Misjon* 2/2001, s. 67–86; 68. Referansen til David Bosch gjelder hans *Transforming Mission*, Maryknoll NY 1991, s. 274–345.

- ¹⁵ "We recognize that people of all faiths have a concern for the whole of the society, while at the same time we all need to be honest about the real differences we can experience when we try to interpret in practical terms values which may sound the same when expressed as generalities. We believe that the Churches are particularly called to work with people of other faiths in seeking the welfare of asylum seekers and refugees." (Porvoo Communion Consultation on Inter Faith Relations som i desember 2003 kom med en rekke retningslinjer vedrørende den kristne kirkes møte med ulike trosretninger.)
- ¹⁶ *En misjonerende kirke*, s. 18–19.
- ¹⁷ <http://www.kirken.no/moteplasser/charta.cfm> (19.05.2004) Retningslinjer for det aukande samarbeidet mellom kyrkjer i Europa.
- ¹⁸ *En misjonerende kirke*, s. 7.
- ¹⁹ Nærliggende er det å nevne Samarbeidsrådet for Tros- og Livssynssamfunn som består av 12 ulike grupper (deriblant Dnk) som alle møter med 2 representanter på 6–8 årlige møter.

Gerd Marie Ådna, f. 1955, menighetsseminar, lærerhøgskole, arabisk grunnfag, kristendomskunnskap hovedfag, NFR-stipend, div. studieopphold i utlandet. Har arbeidet bl.a. for Den norske Santalmisjon, Dnk og som høgskolelektor ved HiS. Fra 08.04 amanuensis i religionsvitenskap ved MHS. Har bl.a. vært leder av NØM og medlem av MKR. Medlem av Samarbeidsrådet for Tros- og Livssynssamfunn og CCEE-CEC Committe for Relations with Muslims in Europe.

A church in mission / A missional church

During 1999–2002 a group of ten persons, appointed by the Church of Norway Council on Ecumenical and International Relations, worked on a document about the understanding of *mission*. The process was characterized by a high number of talks with representatives of twelve Norwegian Christian groups. The text seeks to stimulate the discussion in the congregations of the Church of Norway about possible comprehensions of *mission* and *dialogue*. No questions were forbidden to ask in the search for an improved sending, going out, serving, and receiving of God's mission.